

Л. І. Гаврилюк,
методист відділу інформаційного забезпечення освіти ВПШО

Інформаційна культура — важлива вимога для становлення сучасного вчителя

Розкрито поняття, сутність та основи інформаційної культури як важливої вимоги становлення сучасного педагога.

Ключові слова: інформаційна культура, проекти, аспекти, інформаційні технології.

Havryliuk L. I. Information Culture Is an Important Requirement for the Becoming of a Modern Teacher.

The concept, essence and foundations of informational culture as an important requirement of becoming a modern teacher are revealed.

Key words: information culture, projects, aspects, information technologies.

Формування високого рівня інформаційної культури кожного члена суспільства, держави, впровадження сучасних інформаційних технологій у практику навчально-виховного процесу – пріоритетні шляхи розвитку освіти...

Національна доктрина розвитку України у XXI ст.

Постановка проблеми. Суспільство третього тисячоліття називають суспільством знань і високих технологій, глобальним і взаємопов'язаним. Інформація у такому суспільстві стає першочерговою потребою, продуктом людської діяльності, джерелом знань, основою планування, прогнозування і моделювання, одним із чинників прийняття рішень і управління процесами у суспільстві, освіті й техніці, тобто стає ресурсом нарівні з матеріалами, енергією і капіталом. Вона перетворюється в один із найбільш цінних за змістом і масових за формою продуктів цивілізації, споживачем якої стає все людство. Але інформація має бути не задля інформації, а для вирішення проблем, отримання знань, тому важливо вміти аналізувати і перетворювати її.

Саме тому така важлива організація інформаційної освіти та підвищення інформаційної культури особистості. Ознакою інформаційної культури є не тільки отримання найрізноманітнішої і якісної інформації, а й уміння вибрати з її величезного масиву найбільш важливу і потрібну.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні маємо всі підстави говорити про формування нової інформаційної культури, яка може стати елементом загальної культури людства: знання про інформаційне середовище, закони функціонування, вміння орієнтуватися в інформаційних потоках. Це один із важливих факторів розвитку кожної особистості.

Саме тому зростає роль інформаційної культури (ІК), яка сформувалася наприкінці ХХ – початку ХХІ століть. Що відрізняє цю нову культуру? Вона формується під впливом колективного інтелекту, який створюється завдяки продуктивній взаємодії інформаційних потоків із різними людськими спільнотами.

Поняття «інформаційна культура» багатоаспектне, воно включає в себе можливості та здібності людини орієнтуватися в інформаційному просторі, вміння користуватися інформаційним оточенням, цілеспрямовано працювати з інформацією, застосовувати інформаційні технології, володіння комп'ютерною грамотністю тощо.

Одночасно інформаційна культура виступає як необхідний та ефективний чинник освоєння людиною культурної реальності, всього культурного потенціалу суспільства, зібраного протягом багатотисячолітнього історичного шляху. Тому не можна обмежувати область функціонування інформаційної культури лише сферою комп'ютеризації або інформаційної техніки взагалі. Насправді ця сфера набагато ширша. Вона охоплює процеси наукової діяльності, освіти, управління природними та соціальними процесами, сферу побуту, дозвілля тощо.

Поняття «інформаційна культура» характеризує одну з граней культури, пов'язану з інформаційним аспектом життя людей. Роль його в інформаційному

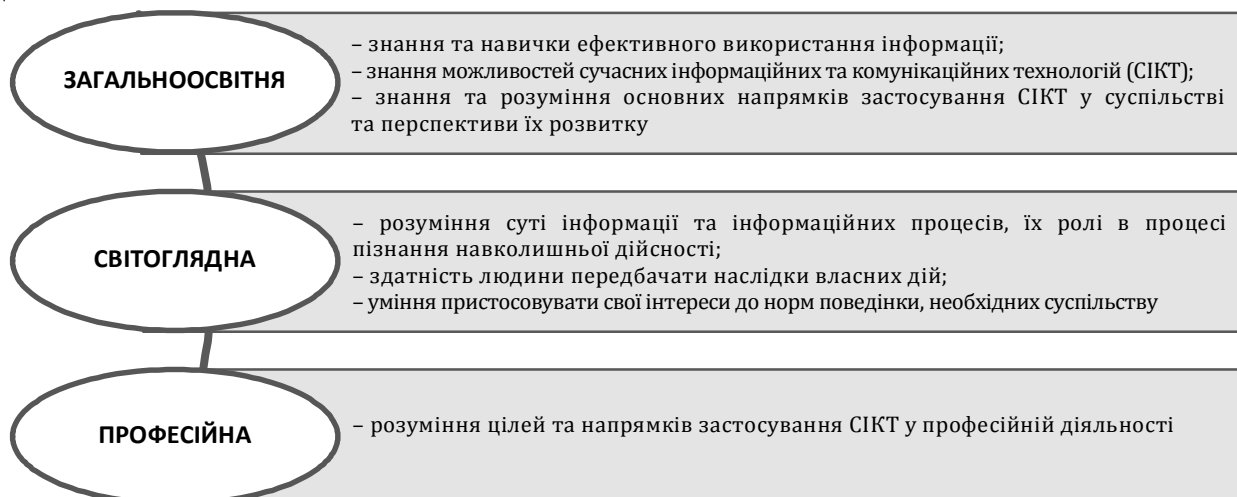

Схема 1

суспільстві постійно зростає. Сьогодні сукупність інформаційних потоків навколо кожної людини настільки велика, різноманітна і розгалужена, що вимагає знання законів інформаційного середовища і вміння орієнтуватися в них. Інакше особа не зможе адаптуватися до життя в нових умовах, зокрема, до зміни соціальних структур.

Існує безліч визначень інформаційної культури. Ось деякі з них.

У *широкому сенсі* під інформаційною культурою розуміють сукупність принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивну взаємодію етнічних і національних культур, їх об'єднання у загальнолюдський досвід.

У *вузькому сенсі* – оптимальні способи поведінки зі знаками, даними, інформацією та презентація їх зацікавленому споживачеві для вирішення теоретичних і практичних завдань; механізми вдосконалення технічних середовищ виробництва, зберігання та передачі інформації; розвиток системи навчання, підготовки людини до ефективного використання інформаційних засобів та інформації.

Інформаційну культуру людства в різний час підстерігали кризи. Одна з найзначніших привела до появи писемності. Усні методики збереження знань не забезпечували повного резервування зростаючих обсягів інформації та її фіксації на матеріальному носії. Це привело до нового періоду інформаційної культури – документного. Сюди увійшли: культура спілкування з документами (вилучення фіксованого знання, кодування і фіксації інформації, документографічного пошуку). Це явище полегшило оперування інформацією, зазнало змін мислення, але усні форми інформаційної культури не тільки не втратили свого

значення, а ще й збагатилися системою взаємозв'язків із письмовими.

Наступна інформаційна криза сприяла появі комп'ютерних технологій, які модифікували носій інформації й автоматизували деякі інформаційні процеси.

Сучасна інформаційна культура увібрала в себе всі попередні форми і поєднала їх в єдиний засіб. Як особливий аспект соціального життя вона виступає предметом, засобом і результатом соціальної активності, відображає характер і рівень практичної діяльності людей.

Звідси можна виокремити складові інформаційної культури особистості (схема 1), її структуру (схема 2).

Сутність інформаційної культури багатоаспектна. Розглянемо кілька таких аспектів, сформульованих за результатами аналітичних досліджень (схема 3).

Інформаційна культура є продуктом різнобічних творчих здібностей людини, що проявляється в таких напрямках:

- конкретних навичках використання технічних засобів (від телефона до персонального ком'ютера та комп'ютерних мереж);

- здатності використовувати у своїй діяльності інформаційні технології, а також пов'язані з ними численні програмні продукти;

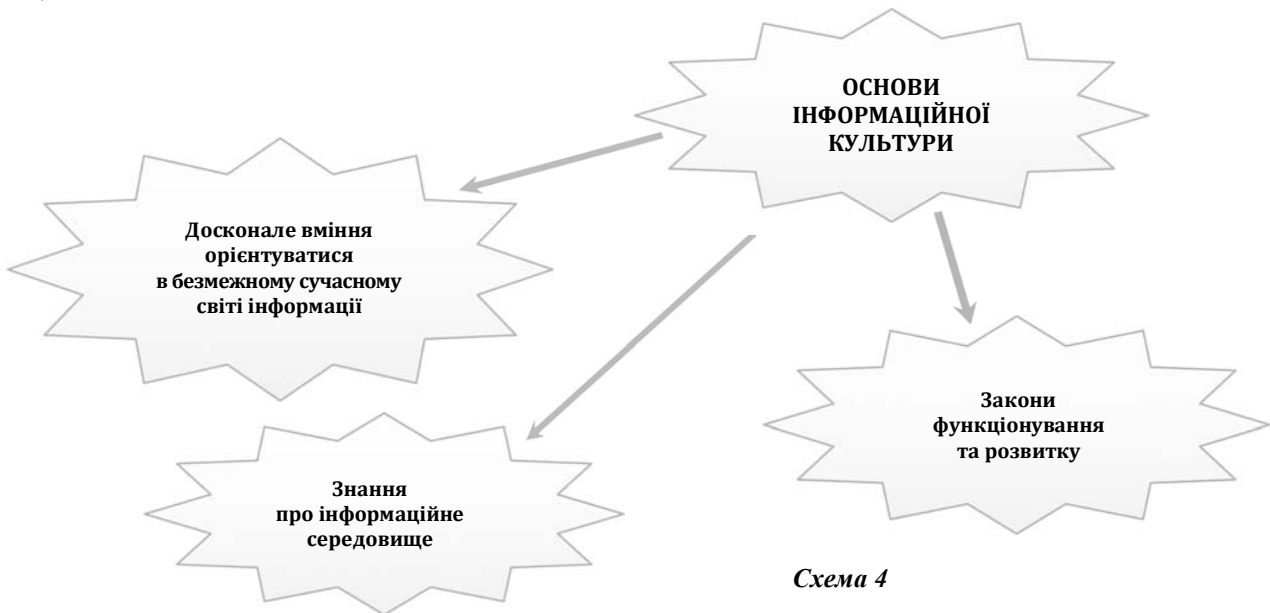
- вмінні отримувати інформацію з різноманітних джерел (періодичної преси, науково-методичної літератури, електронних джерел) і водночас доступно її трактувати та ефективно використовувати;

- вмінні аналітично обробляти інформацію.

З вищевказаного можна виокремити **основи інформаційної культури** (схема 4).

Схема 3

Оволодіння інформаційною культурою – шлях до удосконалення функціональних якостей людини. Це сприяє реальному розумінню людиною самої себе, свого місця і ролі в соціумі.

Вагоме значення у формуванні інформаційної культури має освіта. Саме завдяки їй формується фахівець інформаційного співтовариства, який володіє вміннями та навичками:

- диференціації інформації;
- виділення значущої інформації;
- вироблення критеріїв оцінки інформації;
- продукування та використання інформації.

Інформаційна культура педагога об'єднує в собі декілька складових, які у свою чергу складаються з різних напрямів (схема 5).

Для розвитку інформаційної культури вчителю треба сформувати в учнів:

- міцні базові знання;
- вміння якомога швидше знайти необхідну інформацію із застосуванням новітніх інформаційних технологій;
- вибирати з інформації тільки актуальну та корисну;

– опрацьовувати, обробляти, редагувати інформацію, застосовуючи сучасні інформаційні технології;

– аналізувати інформацію, помічати закономірності та використовуючи їх, прогнозувати й робити висновки;

– формувати власну точку зору на основі аналізу попередньої інформації;

– генерувати власні оригінальні ідеї;

– на основі власних ідей реалізовувати на практиці нові схеми, розробки, технології, пристрої.

Для досягнення поставлених завдань у навчальному процесі використовуються різні методи навчання (схема 6).

Проекти з розвитку інформаційної культури Українські проекти

Для ефективного і безпечного використання інформації в Україні діє ряд проектів, як державних (запровадження нових навчальних предметів та ін.), так і недержавних (наприклад, ресурс mediaosvita.com.ua). Видано підручник «Виховання культури користувача Інтернету. Безпека у всесвітній мережі», мета якого – формування

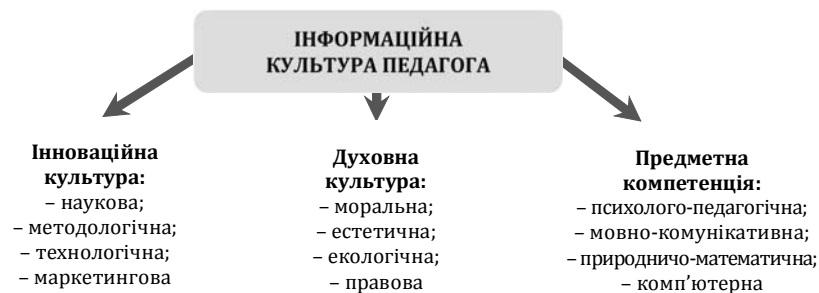

Схема 5

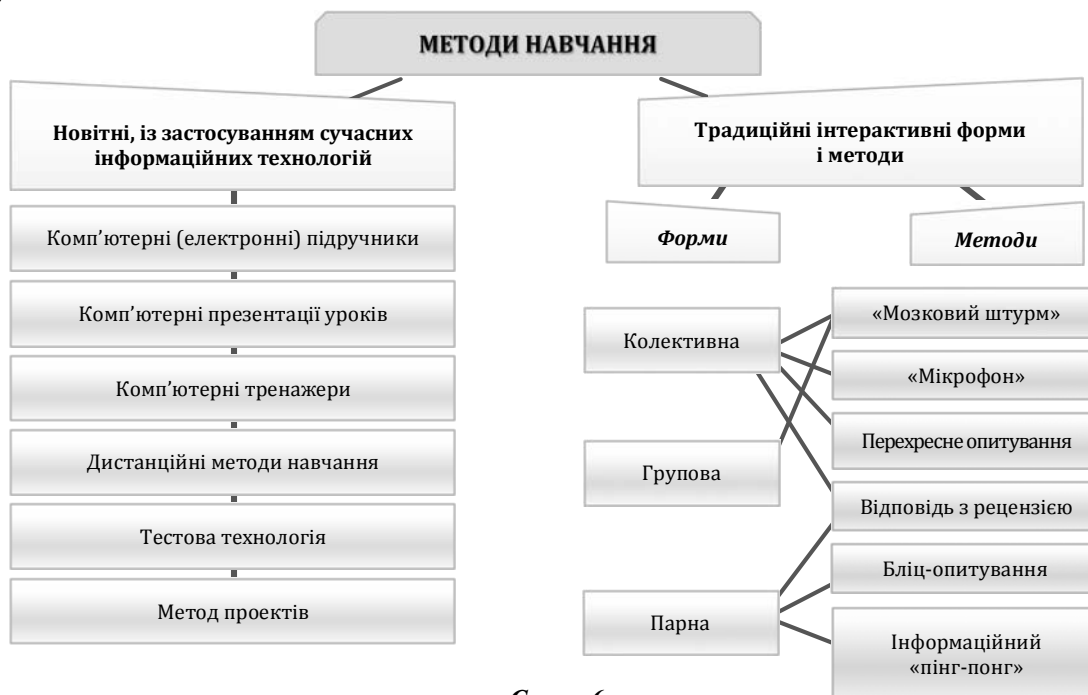

Схема 6

в дітей навичок грамотного й безпечного використання Інтернет-ресурсів.

Міжнародні ініціативи

Програма ЮНЕСКО «Медіа та інформаційна грамотність»

За даними веб-сайта ЮНЕСКО, створення такої програми – це «дії, щоб дати людям навички та вміння для критичного сприйняття, оцінки і використання інформації і медіа у своїй професійній діяльності та особистому житті». Метою ініціативи є заснування інформаційно грамотних товариств шляхом створення і підтримки освітньої політики інформаційної грамотності. Учасники проекту працюють із викладачами всього світу, навчаючи їх інформаційної грамотності та надаючи ресурси для її використання в класах.

ЮНЕСКО публікує дослідження з інформаційної грамотності у багатьох країнах, спираючись на те, як вона в даний час викладається, як відрізняється в різних спільнотах і як підвищити обізнаність із нею. Також видають педагогічні засоби і програми для шкільних рад і вчителів.

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та інститутів

За даними веб-сайта IFLA, IFLA (*англ.* The International Federation of Library Associations and

Institutions), «основна мета Секції інформаційної грамотності є сприяння міжнародному співробітництву в розвитку інформаційної грамотності для всіх типів бібліотек та інформаційних установ».

Посилання:

<http://ua.partnersinlearningnetwork.com/Pages/ResourceViewerAnon.aspx?resid=351>

<http://studrada.com.ua/content/правові-основи-інформаційної-діяльності-гуцу-2009phttp://www.guon.kiev.ua/?q=node/1692>

Висновки. Сучасне суспільство висуває низку вимог до особи стосовно рівня її інформаційної культури. Сюди входять: адекватність формалізування знань; інтерпретація формалізованих даних та використання нових інформаційних технологій; спроможність ефективного використання сучасної комп'ютерної техніки та інформаційних технологій, що сприяють формуванню людини інформаційного суспільства.

Ключовий інтерес суспільства у цьому випадку – формування світоглядної культури, основою якої є ІК, що нерозривно поєднує в собі культуру мислення та мовлення, комунікацій, організації праці, роботи з різноманітною інформацією.

Література

1. URL: <http://www.fio.vrn.ru/2005/6/4.htm>
2. URL: http://culture1997.blogspot.com/2014/04/blog-post_5710.html
3. URL: <http://www.myshared.ru/slide/...>
4. URL: http://studopedia.com.ua/1_11013_Informatsiy-na-kultura.html
5. URL: <http://svitppt.com.ua/informatika/osoblivosti-informaciynoi-kulturi.html>